

■ ■ ULUSLARARASI ■ ■
ÜSKÜDAR
SEMPOZYUMU

1 1 - 1 2 - 1 3 K A S I M 2 0 1 6
B İ L D İ R İ L E R C İ L T I I I

ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ

ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU
IX

11-13 Kasım 2016

BİLDİRİLER
III

**ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX**

KOORDİNATÖR

DR. COŞKUN YILMAZ

BİLİM KURULU

PROF. DR. MEHMET ÂKİF AYDIN (BAŞKAN)

PROF. DR. ABDUL RAHİM ABU-HUSAYN

PROF. DR. ABDURRAHİM BENHEDDA

PROF. DR. AHMET EMRE BİLGİLİ

PROF. DR. AMIR PASIC

PROF. DR. ARİF BİLGİN

BEŞİR AYVAZOĞLU

PROF. DR. ÇİÇEK DERMAN

PROF. DR. ERHAN AFYONCU

PROF. DR. FAHRİ OVALI

PROF. DR. FATİH M. ANDI

PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN

PROF. DR. GEOFFREY GREATREX

PROF. DR. HALİS YUNUS ERSÖZ

PROF. DR. HAYATİ DEVELİ

PROF. DR. HEDDA REINDL-KIEL

PROF. DR. İDRİS BOSTAN

PROF. DR. İSKENDER PALA

PROF. DR. İSMAİL E. ERÜNSAL

PROF. DR. MACHIEL KIEL

PROF. DR. MEHMET İPŞİRLİ

PROF. DR. MUHAMMED AFİFİ

PROF. DR. MUHAMMED ARNAUT

PROF. DR. MUSTAFA S. KÜÇÜKAŞÇI

PROF. DR. MUSTAFA UZUN

PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK

PROF. DR. RAŞİT KÜÇÜK

PROF. DR. SAADETTİN ÖKTEN

PROF. DR. SABRİ ORMAN

PROF. DR. SEBAHATTİN AYDIN

PROF. DR. STEPHEN MITCHELL

PROF. DR. TUFAN Ş. BUZPINAR

PROF. DR. ÜMİT MERİÇ

PROF. DR. ZEKERİYA KURŞUN

**ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX**

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın / Dr. Coşkun Yılmaz / Prof. Dr. Cengiz Tomar
Prof. Dr. Cemalettin Şahin / Prof. Dr. Erhan Afyoncu
Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili / Prof. Dr. Mustafa S. Küçükaşçı
Prof. Dr. Mehmet İpşirli / Doç. Dr. Uğur Demir

Yayın Koordinatörü ve Görsel Araştırma

Serkan Osmanlıoğlu / Hasan Yapıcı

İmla ve Tashih

Cemal Toksoy / Serkan Osmanlıođlu

Fotoğraf

SMEY / İsmail Küçük / Üsküdar Belediyesi / Müellifler

Kapak Fotoğrafları

Kadir Kendüzler (Gülnuş Emetullah Sultan Camii)

Tasarım ve Uygulama

SMEY / Bülent Avnamak

Baskı ve Cilt

BİLNET MATBAACILIK

Dudullu Organize Sanayi Bölgesi Birinci Cadde No: 16
Esenkent-Ümraniye/İSTANBUL

ISBN: 978-605-9719-24-7

İstanbul 2017

Kitabın telif hakları Üsküdar Belediyesi'ne aittir, tamamı veya bir kısmı izinsiz basılamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden iktibas yapılamaz.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

Mimar Sinan Mah. Çavuşdere Cad. No: 35
ÜSKÜDAR / İSTANBUL

Tel: 0216 531 30 00 • Faks: 0216 531 32 25

ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR
SEMPOZYUMU
IX

11-13 Kasım 2016

B İ L D İ R İ L E R

CİLT III

EDİTÖR

DR. COŞKUN YILMAZ

ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ

**ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX**

DÜZENLEME KURULU

DR. COŞKUN YILMAZ
PROF. DR. CEMALETTİN ŞAHİN
PROF. DR. CENGİZ TOMAR
PROF. DR. TURHAN KAÇAR
DOÇ. DR. UĞUR DEMİR
DOÇ. DR. YUNUS UĞUR

OTURUM BAŞKANLARI

PROF. DR. ABDÜLKADİR ÖZCAN
PROF. DR. AHMET EMRE BİLGİLİ
PROF. DR. AHMET TABAKOĞLU
YRD. DOÇ. DR. ALİM KAHRAMAN
PROF. DR. BEKİR KARLIĞA
PROF. DR. BİLGİN AYDIN
DR. COŞKUN YILMAZ
PROF. DR. DAVUT DURSUN
PROF. DR. EROL ÖZVAR
PROF. DR. FATMA ÇİÇEK DERMAN
PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN
PROF. DR. FİKRET SARICAOĞLU
PROF. DR. HALİS YUNUS ERSÖZ
PROF. DR. HAYATİ DEVELİ
PROF. DR. İDRİS BOSTAN
PROF. DR. MAHMUT AK
PROF. DR. MEHMET AKİF AYDIN
PROF. DR. MEHMET AKMAN
DR. MEHMET GENÇ
PROF. DR. MUSA DUMAN
PROF. DR. RAŞİT KÜÇÜK
PROF. DR. SABAHATTİN AYDIN
PROF. DR. TAHSİN GÖRGÜN
PROF. DR. TUFAN Ş. BUZPINAR
PROF. DR. UĞUR DERMAN
PROF. DR. VAHDETTİN ENGİN

İ Ç İ N D E K İ L E R

10-215 V. BÖLÜM EĞİTİM

13-32
Osmanlı'dan Günümüze İntikal Eden Üsküdar Sıbyan Mektepleri
EROL EYİĞÜN

33-50
Osmanlı'dan Günümüze İntikal Eden Üsküdar Medreseleri
MUSTAFA GİRESUN

51-74
Osmanlı Döneminde Üsküdar'da Açılan İlk Sivil Modern Okul:
Üsküdar Merkez Rüşdiye Mektebi
HATİP YILDIZ

75-96
Bir Eğitim Tarihi Nüvesi
“Üsküdar Mekteb-i İdâdî-i Mülkiyyesi Tevzî-i Mükâfât Cedveli”
HALİDE ASLAN

97-124
Üsküdar'da Açılan Tüccar Kaptan ve Çarkçı Mektebi Âli'mi Tâli'mi?
DERYA GEÇİLİ

125-146
Müslüman Yetimlere Sahip Çıkan İlk Kapsamlı Eğitim Projesi
Validebağı Kız Sınâi Dârüleytâmı
ARİF KOLAY-ŞEFİK MEMİŞ

147-182

Mütareke Devri İşgal İstanbul'unda Bir Eğitim Kurumu: Kuleli Askerî İdâdîsi
ZEKERİYA TÜRKMEN

183-200

Üsküdar Çocuk Kütüphaneleri
EMİNE BANU BURKUT

201-215

Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Okuma Alışkanlığı Kazandırma Projesi:
Üsküdar'daki Anaokullarında Bir Uygulama Çalışması
ASİYE KAKIRMAN YILDIZ

216-363

VI. BÖLÜM
SANAT VE MİMARİ

219-244

Sinan'ın Son Türbelerinden Üsküdar Doğancılar'da
Hacı Ahmet Paşa Türbesi Üzerine Notlar
HAMZA GÜNDOĞDU-GÜNEŞ ALÇI

245-280

Üsküdar Atik Valide Sultan Camii Çini Süsleme Programı
GÜLCAN KAPLAN

281-306

Nüktedan Bir Şairin Şiir ve Mûsikîyle Dansı:
Üsküdarlı Sırrî'nin Dîvanı'nda Mûsikî ve Bestelenmiş Gazelleri
ŞEVKİYE KAZAN NAS

307-324

Üsküdar Yeni Valide Külliyesi'nin Bilinmeyen Yönleri
MUZAFFER ÖZGÜLEŞ

325-352

Üsküdar'daki Osmanlı Camiilerinin Kubbe Yazıları
FATİH ÖZKAFA

353-363

1930 -1970'li Yıllarda Üsküdar'ın Yazma Ustaları
DİDEM ÖZ

364-536

VII. BÖLÜM

ŞEHİRLİŞME ve KENTSEL DÖNÜŞÜM

367-390

Üsküdar'ın Bir Osmanlı Kenti Olarak Şekillenmesinde
Rum Mehmed Paşa Camiisi'nin Etkisi
İRFAN ÖZGÜL-MURAT ÇETİN

391-410

XIX. Yüzyıl Kamu Yapılarının Üsküdar Mahallelerine Etkisi:
Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Bir Okuma
BİLAL BİLGİLİ-NURHİLAL ŞİMŞEK

411-422

Karacaahmet Mezarlığı'nın Üsküdar İlçesi Yeşil Alanlar İçindeki Yeri ve Önemi
YILDIZ AKSOY-VAHİT ÖZKARDAŞ

423-442

Cumhuriyet Dönemi Üsküdar İlçesi İdari Sınırları
CEMALETTİN ŞAHİN

443-454

Üsküdar'da Rölyefin Yeniden Tanzimi:
Antropojenik Jeomorfoloji ve Yansımaları
ATILLA KARATAŞ

455-474

Üsküdar'ın Hava Kalitesi ve Zamansal Değişiminin Belirlenmesi
NURİYE GARİPAĞAOĞLU

475-482

Kamusal Alan Olarak Üsküdar Meydanı ve
Çevresinde Mekansal Kalitenin Ölçülmesi
MESUT DURAL

483-504

Üsküdar'da Şehir ve Kültür
SAMİ ŞENER

505-536

Üsküdar Kentsel Siyasetinde Karar Alıcılar
ELİF TOPAL DEMİROĞLU

Foto: Yılmaz Topçu

1930-1970'li Yıllarda Üsküdar'ın Yazma Ustaları

Y R D . D O Ğ . D İ D E M Ö Z
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Yazmacılık, çoğunlukla pamuklu kumaşlar üzerine, kalem diye tabir edilen fırça, kalıp veya her ikisi birden kullanılarak yapılan kumaş süsleme sanatıdır.

Yazmacılık tarihine bakıldığında, İstanbul'un ayrı bir yeri ve önemi olduğu görülür. Yazmacılığın, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda, Bağlarbaşı, Yeni Mahalle, Ayazma, Fıstıkağacı, İcadiye, Çengelköy, Kandilli gibi denize kıyısı olan yerlerinde yoğun olarak yapıldığı da bilinmektedir. Üsküdar'ın bu mahalle ve semtlerinin hepsinin geçmişinde, kumaş üzerine baskılar yapan yazma ustalarının, anilin kokan atölyelerin izleri görülür. Eski İstanbul'un tarihsel dokusundaki izler hızla ve birer birer yok olurken, bu izleri yazılı hale getirmek ve gelecek kuşaklara aktarmak büyük önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, yazmacılık hakkındaki mevcut bilgilere katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Alan araştırmasına ve kaynak kişiler ile görüşmelere dayanan bu çalışmada, İcadiye'den Kuzguncuk'a inen Fıstıkağacı Yokuşu ve çevresinde yaşayarak, ömrünü yazmacılığa adanmış, çoğu yaşamını yitirmiş ustaların hayat hikâyeleri, o döneme tanıklık etmiş kişilerin ağzından aktarılmıştır.

Şaban Kaymakçalan ve Eşi Hikmet Kaymakçalan, 1954.

Üsküdar'da Yazmacılık

Üsküdar'ın, yazmacılık sanatında hatırı sayılır değeri olduğu ve geçmişte burada bulunan atölyelerde eşsiz güzellikte yazmaların yapıldığı çeşitli kaynaklarda yer almıştır. III. Ahmed zamanında Üsküdar'da, Ayazma semtinde beş katlı bir basmahane kurulmuş, yüzden fazla işçinin çalıştığı yerde mendil, yemeni, başörtüsü, perdelik, döşemelik olarak beyaz zemin üzerine kara kalem yazmalar üretilmiştir.¹ Amerikalı bir seyyah ise Üsküdar civarında pek çok özel müteşebbisin üretim işi ile uğraştığını, pamuklu kumaşlara baskı işi ile yaklaşık 200 kişinin meşgul olduğunu yazar.²

Üsküdar'ın İcadiye Mahallesi ve Fıstıkağacı Sempti'nde yazmacılığın yapıldığına dair ise çok az kaynak bulunmaktadır. Kuzguncuk ile Bağlarbaşı arasında kalan İcadiye Mahallesi'nde, o günlere dek pek tanınmayan türde basmalar "icat" edilmiş ve bunları üretebilecek yeni yeni imalathaneler kurulmuştur. Bu yüzden semtin adı, Arapça kökenli icad kelimesinden türeyen İcadiye olmuştur.³ İmalathaneyi yapan Kayserili Serkis Kalfa adlı biri olduğundan bu basmaya "Serkis Kalfa Basması" adı verilmiştir. Daha sonra Üsküdar'a nakledilmiş olan imalathane, adı geçen kalfanın torunları ile

1 Musahipzade Celâl, *Eski İstanbul Yaşayışı*, İstanbul 1992, s. 105-106.

2 Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, "III. Selim ve II. Mahmud Dönemlerinde Batılı Seyyahlara Göre Üsküdar (1789-1839)", *Uluslararası Üsküdar sempozyumu : 6-9 Kasım 2008 bildiriler*, c. II, Coşkun Yılmaz (ed.), Mustafa Sabri Küçükbaşçı (yay. koor.). -- İstanbul : Üsküdar Belediyesi, 2009, s. 49.

3 Haldun Hürel, *İstanbul'un Ansiklopedik Öyküsü, Sempteri, Mahalleleri, Caddeleri ve Sokaklarıyla A'dan Z'ye*, İstanbul 2010, s. 392.

diğer meslektaşları tarafından işletilmiştir.⁴ Bir başka kaynakta ise, İcatçı Serkis Kalfa'ya ithaf edilerek bölgeye İcadiye dendiği, fakat gerçeğin bir mezar taşında kayıtlı olduğu yazar. Serkis Kalfa'nın 1751 yılında ölen oğlu Kevork Usta'nın Bağlarbaşı Ermeni Mezarlığı'ndaki kabir taşı kitabesinde yazan bilgiye göre, icadı Serkis Kalfa değil, oğlu Kevork Usta yapmıştır.⁵

İcadiye ve Fıstıkağacı hakkında yapılan literatür taraması sonucunda elde edilen bilgilerin ışığında, alan araştırması yapılmış ve bu bölgedeki yazmacılık ile ilgili kaynaklarda yer almayan bilgilere ulaşılmıştır. Bu çalışmanın çıkış noktası, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Yazma Destanı isimli şiiridir. İlk olarak, bu şiirde adı geçen Üsküp'lü Şaban Usta'dan, daha sonra ise, 1950 yılında, Şaban Usta'nın atölyesinde çalışmaya başlayan Casim Bilgi'den ve son olarak, 1970'li yıllara kadar İcadiye'de yazmacılığa devam eden Karatepe Ailesi'nden sırası ile bahsedilmiştir.

Şaban Kaymakçalan

Ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu, 1950'li yıllarda yazmacılığa ilgi duymuş, İstanbul'daki yazma atölyelerini gezerek bu halk sanatının inceliklerini ustalardan öğrenmiştir. Yazmacılığa o kadar gönül vermiştir ki, "Yazma Destanı" isimli bir de şiir yazmıştır. Eyüboğlu şiirinde şöyle der:

*Buna al bakam derler, buna mor
Neyin nesi olduğunu Şaban ustaya sor.
Şaban usta Üsküp'ten gelmiş geleli, otuz yıl olmuş
Üsküdar'da Fıstık Ağacında bir tezgâh kurmuş
Aklını fikrini yazmaya vermiş
Dili birazcık Üsküb'e çalar
Meselâ, gel bir yemek yiyelim, demez de
Yiyelim bir yemek, der...⁶*

Eyüboğlu'nun 1952 yılında yazdığı bu şiirinde bahsettiği Üsküp'lü Şaban Usta hakkında araştırma yapılmış ve asıl adının, Şaban Kaymakçalan olduğu bilgisine ulaşılmıştır. İTO tarafından, İstanbul'daki ticaret hayatını kayıt altına almak maksadı ile yayınlanmış bir kaynağın "Emprime ve Yazma" isimli bölümünde,

4 P. Ç. İnciyan, *18. Asırda İstanbul*, İstanbul 1976, s. 133.

5 Sibel Kiliç, *Başı Poyrazlı Semt İcadiye*, İstanbul 2010, s. 26.

6 Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Bedri Rahmi Eyüboğlu Bütün Eserleri/1, Dol Karabakır Dol*, İstanbul 1995, s. 136.

Şaban Kaymakçalan, eşi ve beş çocuğu, 1947

Ş. Kaymakçalan olarak adı geçmiş ve İcadiye, Çiftçi Nar⁷ Sokak No:54'te faaliyet gösterdiği belirtilmiştir.⁸

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yazma Destanı isimli şiirinde, “Şaban Usta Üsküp'ten gelmiş geleli, otuz yıl olmuş” der. Şiir, 1952 yılında yazıldığına göre, 1920'li yıllarda göç edilmiş olmalıdır. Oysa Kaymakçalan Ailesi, Makedonya, Üsküp'ten 1938 yılı Kasım ayında göç etmiştir.⁹

1905 doğumlu olan Şaban Kaymakçalan, 1919 yılında Üsküp'te henüz on dört yaşında yazmacılığa başladı. İki amcası Çanakkale Savaşı'nda şehit olunca, evin geçimi ona ve babasına kalmıştı. Bu yüzden yazmacılığa başlayan Kaymakçalan, 1938 yılında göç ederek İstanbul'a geldi, bir iki sene çeşitli işlerde çalışıp sonra Beykoz Kundura Fabrikası'na girdi. Daha sonra on sekiz ay askerlik yapmış, 1943

7 Kaynakta yazım yanlış yapılmış olup aslı Çifte Çınar'dır.

8 Melih Arnel, *Ticari ve Turistik İstanbul Rehberi*, İstanbul 1961, s. 271.

9 Serpil Oktay, 10.10.2016 tarihli görüşme.

yılında askerden dönünce Yeni Mahalle'ye taşınarak yeniden yazmacılığa başladı. Önce Rum olan Madam Sofi'nin yanında çalışmış, daha sonra Satanik isimli Ermeni olan bir yazma ustasının atölyesinde, ortak olarak çalışmıştır. Kaymakçalan, kendisine ait ilk atölyeyi, Yenimahalle'de 1946 yılında, yine Üsküp'lü olan Hilmi Kaçan ile ortak olarak açmıştır.¹⁰

Şaban Kaymakçalan, 1948 yılında Yenimahalle'den ayrılıp, Fıstıkağacı Yokuşu'nun başında bulunan Çifte Çınar Sokak'ta, üç katlı bir atölye açmıştır.¹¹ Ana cadde üzerinde bulunan ve alt katı bodrum olan yapının, üçüncü katında Şaban Kaymakçalan eşi ve beş çocuğu ile ikamet etmişti.¹²

Bu atölyede pamuklu kumaşlar üzerine ahşap kalıplar ile içi dolu, alaplı ve hatay işi denilen yazmalar basılmıştır. Beyaz üzerine karakalem baskı yapılmış yazmalar kurutulduktan sonra arka bahçede bulunan havuzlarda yıkanmıştır. Çok su isteyen siyah fonlu yazmaları yıkamak için ise eşeklere yükleyip denize indirmişlerdir. Yazmalar, Kuzguncuk vapur İşkelesi'nden Beylerbeyi'ne doğru gidilirken aradaki kumlukta yıkanmıştır. Şaban Kaymakçalan, 1974 yılına kadar Fıstıkağacı'nda çalışmış ve daha sonra atölyesini kapatmıştır. Yazmacılıktan kopamayan Kaymakçalan, Samatya'da Ermeni bir ustanın yanında 80 yaşına kadar çalışmaya devam etmiştir. 31 Aralık 2004'te, 99 yaşında kolon kanseri ve yaşlılık sebebi ile vefat etmiştir. Kabri Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.¹³

Casim Bilgi

Şaban Usta'nın atölyesinde birçok kişi çırak olarak çalışmış ve yazmacılığı öğrenmiştir. Bunlardan biri de Casim Bilgi'dir.

Bilgi ailesi, Kars'ın Çıldır Köyü'nden İstanbul'a göç etmişti. Casim Bilgi, 1950 yılında askerliğini bitirip, Üsküplü Şaban Usta'nın atölyesine çırak olarak girmiş, Şaban Usta'nın kalıp ile bastığı kontür desenlerinin içlerini keçeli kalıplar ile renklendiriyordu.¹⁴ Bir süre sonra bu atölyeden ayrılarak, yine Çifteçınar Sokak'ta, bugün 30/A-B numaralı dükkânın olduğu yerde kendisine tek katlı bir yazma atölyesi açmıştı.¹⁵ Casim Usta bu atölyede, pamuklu kumaşlar üzerine ahşap kalıplar ile karakalem ve elvan denilen yazmalar bastı. Baskısı bitip kuruyan yazmaları eşeklere yükleyerek sahile

10 Kemal Kaymakçalan, 10.10.2016 tarihli görüşme.

11 Bugün unlu mamüller satan dükkânın bulunduğu yapının numarası önceden 54 iken günümüzde 34A olarak kullanılmaktadır.

12 Serpil Oktay, 10.10.2016 tarihli görüşme, Murat Turnayan, 08.04. 2016 tarihli görüşme.

13 Kemal Kaymakçalan, 10.10.2016 tarihli görüşme.

14 Nuriye Bilgi, 16.03.2016 tarihli görüşme.

15 Celal Ayhan, 14.06.2016 tarihli görüşme.

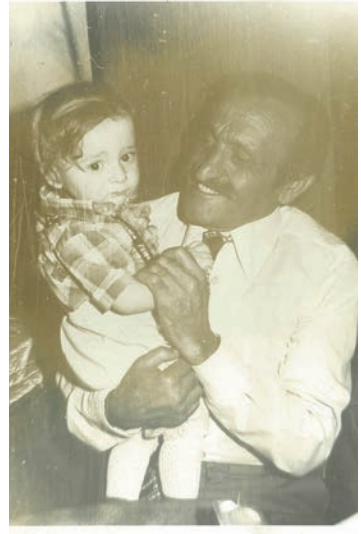

Mihrimah Sultan
Camii ve
III. Ahmed
Çeşmesi

Casim Bilgi.

indirmiş, Kuzguncuk'ta yıkamıştır. Bu konuda, Kuzguncuk doğumlu Selçuk Turan; “*Casim Usta'nın yeğeni Orhan benim çocukluk arkadaşım ve ustanın yanında yazmacılık yaptı. Kuzguncuk'ta, denizden içe doğru kayalık bir girinti vardı. Yazmaları kayalara vurarak yıkar ve kütüklere asarak kuruturlardı. Alanda bulunan ceviz kütükleri, mavna denilen ahşap teknelere yüklenir ve Almanya'ya ihrac edilirdi. Kütüklere çalınmaması için bakan, Kütükçü Fuat Amca, kimseyi o bölgeye sokmaz, birtek Casim'e yazmaları yıkaması için izin verirdi*” şeklinde açıklama yapmaktadır.¹⁶ Ayrıca bu konuda, İsmail Aksoy; “*1962-1965 yılları arasında, Mocan Yalısı'nın¹⁷ yanında, ceviz kütüklerinin olduğu yerde, Casim Usta'nın yıkama yaptığını, oraya yalı yapılıncaya, Kuzguncuk Camisi'nin karşısında, Yıkık Yalı isimli, şimdi park olan arazide yazmaları yıkayıp kuruttuğunu*” söylemektedir.¹⁸

Yazmacılık bir aile mesleğidir. Bir kişi yazmacılık yapıyorsa çoğunlukla bütün aile yazmacı olur. Bilgi ailesinde de durum böyle oldu. Casim Usta'nın yanında birçok kişi sigortasız olarak çalıştı. Konu ile ilgili eşi; “*Devlet sigortayı çıkarınca işçiler başkaldırdı. Biz de boğaz tokluğuna çalışmaya başladık, kurtarmadı. Asıl parayı hep tüccarlar kazandı. Atölyemizde kare ve alaplı denilen uzun başörtüleri basar, aşındırma yazma da yapardık. 1981 yılında torunumuz dünyaya gelince, ona bakmamız gerekti ve atölyeyi kapattık*” şeklinde aktarmaktadır.¹⁹ (Bkz. Fotoğraf: 3-4).

16 Selçuk Turan, 14.06.2016 tarihli görüşme.

17 Kuzguncuk sahilinde bulunan, Fethi Ahmet Paşa Yalısı, Mocan Yalısı veya Pembe Yalı isimleriyle bilinen yalı.

18 İsmail Aksoy, 14.06.2016 tarihli görüşme.

19 Nuriye Bilgi, 16.03.2016 tarihli görüşme.

Soldan Sağa Fatma Karatepe ve Mevlube Topgül.

Casim Bilgi, 2005 yılında akciğer kanserinden öldü. Bugün İcadiye Sübyeci Sokak'ta, soyadının geçtiği "Bilgi Apartmanı" isimli bir apartman bulunmaktadır. İki kızı ve eşi halen İcadiye'de yaşamaktadır.

Karatepe Ailesi

Karatepe Ailesi, Şile'nin Kurna Köyü'nden İstanbul'a göçmüştür. Ailedeki yazmacılar, 1913 doğumlu Fatma Karatepe ve 1924 doğumlu Mevlube Topgül'dür (Bkz. Fotoğraf: 5-6.). Daha sonra ise, Mevlube Topgül'ün kızları olan Firuzan ve Suzan kardeşler de yazmacılık yapmıştır.

Suzan Kütahya konu ile ilgili olarak; *"Esas annem ile halam Fatma Karatepe yazmacıydı. Üsküplü Şaban Usta'nın atölyesinde çalışırlardı. Önce usta tezgâhın üzerine serili tülbentlere kalıp basardı, sonra annemler zemin boyardı. Boyama bittikten sonra iki ucundan tutarak, kurutma odasına götürülürdü. Orada yazmaları kurutmak için kullanılan kafesler vardı ve içeride yaz kış soba yanardı. Daha sonra Casim Usta için, haftalık yirmi beş liraya çalışmaya başladık. Annem ve halam Casim Usta'dan aldıkları işleri evde basarlardı, biz de boyamaya yardım ederdik. Baskısı biten yazmaları evin bahçesine asarak kuruturduk. Siyaha boyanan ellerimizi ancak kireç kaymağı veya kiremit ile ovarak temizleyebirdik"*

Mevlube Topgöl
(Sağ Altta),
Yazmacılar ve Ba-
sılmış Yazmalar.

şeklinde açıklama yapmaktadır.²⁰ Karatepe Ailesi, 1970'li yıllara kadar Casim Usta'ya çalışmış ve yazmacılığı bırakmıştır.²¹

Firuzan Güleç ve Suzan Kütahya halen Çelikçomak Sokak'ta bulunan ve geçmişte atölye olarak kullanılmış olan evde oturmaktadırlar.

Sonuç

Kültürümüzü birebir yansıtan geleneksel Türk sanatlarından olan yazmacılık, geçmişte yoğun olarak yapılmış olmasına rağmen, sosyal ve kültürel değişimler ile teknik gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiş ve günümüzde neredeyse yok olmuştur.

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak, klasik teknikler ile üretim yapan yazma atölyeleri, seri üretim yapan atölyeler ile rekabet edemeyerek birer birer kapanmıştır. Bu durumda, kaybolan halk sanatlarımızdan olan yazmacılık ile ilgili zengin Türk kültür mirasının gelecek kuşaklara aktarılabilmesi ve yazmacılığın yeniden gündeme gelebilmesi için birçok adım atılması gerekmektedir. Öncelikle, geçmişten günümüze kadar ulaşabilmiş az sayıdaki örneğin koruma altına alınması gerekmektedir. Bu yazmaların desen, renk ve teknik özellikleri hakkında, yaşayan ustalardan bilgi edinilmesi, bu kişilerin bilgi ve becerileri ışığında, yeniden üretimlerinin yapılması gerekmektedir. Bu konuda, geleneksel sanatlar ile ilgili çalışmalar yapan sanatçılara, araştırmacılara ve bilim insanlarına da görevler düşmektedir. Bu kişilerin, klasik yazmalardan yola çıkarak, halkın beğenisini kazanabilecek, güncel fakat özünü kaybetmemiş tasarımlar yapmaları, konu hakkındaki araştırmalara daha fazla önem vermeleri ve elde edilen bilgilerin yazılı hale getirilmesine katkı sağlamaları gerekmektedir.

Bu sorumluluk düşüncesi ile yapılan çalışmada, yazmacılık sanatının geçmişi ile ilgili az sayıdaki bilgiye katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, Üsküdar'ın yazmacılık ile ilgili zengin tarihi geçmişi araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda İcadiye ve Fıstıkağacı'nda yaşamış olan, Üsküdar'ın yazma ustalarının isimleri ve çalışmış oldukları tarihler tespit edilmiş, üretim yaptıkları atölyelerinin yerleri saptanmıştır.

²⁰ Suzan Kütahya, 13.07.2016 tarihli görüşme.

²¹ Firuzan Güleç, 13.07.2016 tarihli görüşme.